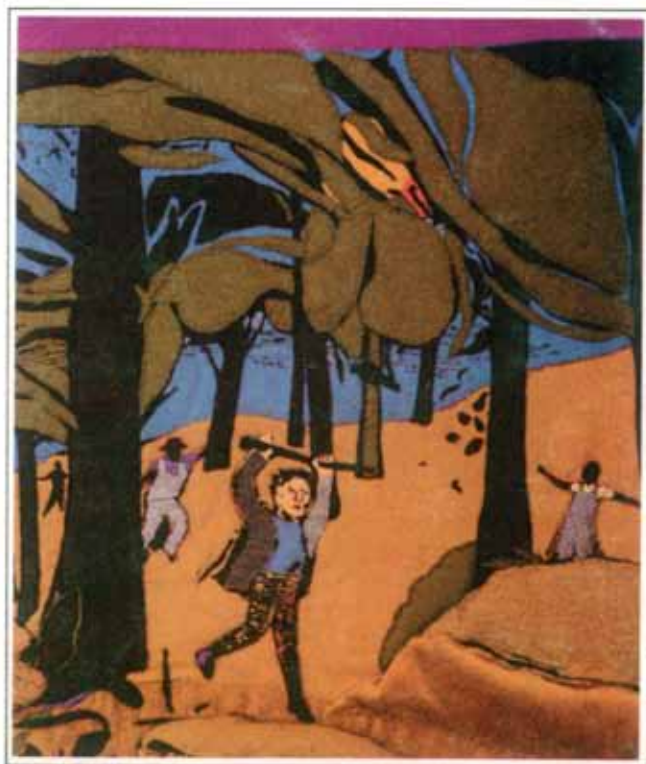

Mario Vargas Llosa
MAYTA'NIN
ÖYKÜSÜ

♥
CAN

Türkçesi
ARMAĞAN İLKİN

Mario Vargas Llosa
MAYTA'NIN
ÖYKÜSÜ

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (1992)

Mario Vargas Llosa
MAYTA'NIN
ÖYKÜSÜ

· ROMAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Bâbüâli Cad. No. 19 Kat 2, 34410 Çağaloğlu, İstanbul

Telefon: 528 61 13 Fax: 513 51 88

Özgün adı
Historia de Mayta

ISBN 975.510.384-8

© Mario Vargas Llosa / Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. /
Can Yayınları Ltd. Şti. (1991)

Havada hâlâ yoğun çiyin ıslaklığı varken, kaldırımların parlak ve kaygan olduğu saatlerde bir sabah koşusu yapmak güne başlamanın en güzel yoludur. Gök yazın bile grimtirak görünür, çünkü güneş bu semte saat ondan önce ulaşmaz. Sis keskin çizgileri yumuşatır; martıların karaltılarını da, kıyı boyunca uzanan yarların üstünde uçan pelikanın dış çizgilerini de. Deniz erimiş kurşuna benzer; koyu yeşile çalan, yer yer köpüklü, buğulu, dalgalı sular. Dalgalar kıyıya yaklaşırken birbirine paralel çizgiler çizer, zaman zaman bir balıkçı kayığı alçalıp yükselerek o dalgaların üstünde yol alır. Esen yel arada bir bulutları dağıtır; o zaman uzaklardaki boz renkli San Lorenzo ve El Frontón Adalarıyla La Punta apaçık görülür. Yalnızca doğa görünümüne ve kuşlara baktığınız sürece her şey çok güzeldir, çünkü oralarda insan elinden çıkan her şey çirkindir.

Taklidin taklidi olan evler çirkindir. Duvarlar, yüksek kapılar, hırsız alarmları ve ışıldaklar biçiminde yansıyan kordudan evler soluk alamaz haldedir. Televizyon antenleri korkulu bir orman gibi yükselir. Malecón'un ucunda yükselip dört yana yayılan çöp yığınları da çirkindir. Kentin manzarası en güzel olan bu yerleşim bölgesi neden çöplük haline gelmiştir? Köşk sahipleri çöpleri burunlarının dibine dökmelerini neden söylemezler hizmetçilerine? Onlar dökmese komşu hizmetçilerin ya da Parque de Barranco'daki işçilerin dökceğini bilirler de ondan. Belediye çöpçüleri bile çöp atıyor oralara. Sabah koşularımda görüyorum; çöplüğe götüreceklerine oracığa döküveriyorlar çöpu. Bu yüzden de bölge halkı hamamböceklerini, fareleri, akbabaları, doğuşunu ve büyüyüşünü sabah koşularımda izlediğim yığının pis kokusu-

nu öylece kabullenmeyi öğrendi. Sinek bulutlarının arasında ki başıboş köpekler her gün o yığını eşeler. Son yıllarda başıboş köpeklerin yanısıra başıboş kadınlarla çocukların, başıboş erkeklerin de yiyecek bir şey, satacak bir şey, giyecek bir şeyler bulmak umuduyla aynı yığını eşelediğini görmeye alıştım. Yoksulluk bir zamanlar yalnızca kenar mahallelerde görülürdü, sonra kent merkezine yayıldı. Şimdiyse bütün kentin – Miraflores, Barranco, San Isidro gibi seçkin semtlerin bile – ortak özelliği oldu. İnsan Lima’da yaşıyorsa ya pisliğe ve yoksulluğa alışır, ya aklını oynatır ya da beynine bir kurşun sıkar.

Mayta’nın bunlara asla alışmadığına eminim. Salesian Okulundan çıktığımızda, evlerimizin bulunduğu Magdalena Mahallesi giden otobüsü beklerken Mayta birden fırlar, papazların bizlere son ders arasında dağıttıkları peynir ekmeği, akortsuz kemaniyla her zaman Maria Auxiliadora Kilisesinin kapısında duran kılıksız kör dilenci don Medaro’ya vermeye giderdi. Pazartesi günleri de kendi harçlığından ayırmış olması gereken bir *real* parayı verirdi adama. Bir gün, din derslerinden birinde Peder Luis’e damdan düşercesine sorduğu soruyla öğretmenimizin yüreğine indirecekti: "Neden bazı insanlar yoksul da bazıları zengin? Hepimiz Tanrının çocukları değil miyiz, peder?" Yoksullardan, körlerle sakkatlardan, öksüz ve yetimlerden, sokaklarda dolaşan akıl hastalarından söz ederdi boyuna. Salesian Okulundan çıktıktan yıllar sonra, San Martín Alanında oturup kahve içtiğimiz zamanki son görüşmemizde yine aynı konuyu açtı. "Lima’da kaç dilenci dolaşiyor farkında mısın? Binlerce, binlerce." Ünlü açlık grevine girmesinden önce bile sınıfımızdakilerin birçoğu Mayta’nın papazlık mesleğini seçeceğini düşünürdü. O yıllarda, yoksullar için kaygılanmak devrimcilerin değil, yalnızca geleceğin papazlarının işiydi. O günlerde din konusunda pek çok şey, politika konusunda pek az şey bilirdik. Devrim konusundaysa hiçbir şey bilmezdik. Mayta kıvrıkcak saçlı, seyrek dişli, tombul, düztaban bir oğlandı. Ördek gibi yürür,

ayakları sürekli ikiye on kalayı gösteren bir saatin akrebiyle yelkovanını andırırdı. Her zaman kısa pantolon, yeşil çizgili bir kazak giyer, ısınmak için boynuna bir atkı sarardı. Sınıfta bile çıkarmazdı atkısını. Sürekli olarak yoksullar için kaygılandığı, kilise ayinlerinde çömezlik ettiği, sofuca dua edip habire haç çıkarttığı, doğru dürüst futbol oynamasını beceremediği, en çok da adı Mayta olduğu için onunla alay ederdik. Mayta bizim alaylarımıza karşılık olarak, "Hadi, siz gidin de burnunuzu karıştırın," demekle yetinirdi.

Ailesi dargelirli bir aileydi, ama okulun en yoksul çocuğu değildi. Bizim okul Santa María ya da La Immaculada gibi yalnızca kar beyazı ailelerin çocuklarını değil, aşağı orta tabakanın –bürokratların, küçük memurların, askerlerin, başarılı olamamış serbest meslek erbabının, esnaf ve sanatkârların, hatta usta işçilerin – çocuklarını da kabul ettiğinden, Salesian öğrencileri devlet okullarının öğrencilerinden ayırt edilemezdi. Bizim okulumuzda safkan beyazlar azınlıktaydı. Yığınla Zenci-beyaz, Zenci-Kızılderili kırması, Çinliler, Japonlar, 'neredeyse beyaz' sayılanlar, bir sürü de su katılmadık Kızılderili vardı. Gelgelelim çoğumuzun derisi bakır rengi, elmacikkemikleri fırlak, burunları yassı, saç telleri de at kılı gibiydi, ama aramızda gerçek Kızılderili adı taşıyan yalnızca Mayta vardı. Soyadı bir yana bırakılırsa, o da bizlerden fazla Kızılderili sayılmazdı. Ten rengi yeşile çalardı, saç kıvrıkcık, yüzünün çizgileri de tipik Perulu çizgileriydi; tam bir *mestizo*.

La Magdalena Kilisesinin yanındaki sokakta, arka avlusu olmayan, dış boyaları kabarmış, daracık bir evde otururdu. Bir ay süreyle her gün öğleden sonra oraya gittiğimden, evin girdisini çıktısını iyice öğrenmiştim. Her gün buluşup *Monte Kristo*'yu okuyorduk yüksek sesle. Kitap bana doğumgünümde armağan edilmişti ve ikimiz de ona bayılmıştık. Mayta'nın annesi bir doğumevinde hemşire olarak çalışır, evinde de iğnecilik yapardı. Oğlunu karşılamak için kapıyı açtığı anda biz onu otobüsten görürdük. Kırçıl saçlı, etine dol-

gun bir kadındı. Sanki oğlu gecikmiş gibi onun yanağına bir öpücük kondururdu. Babası hiç görünmezdi. Ben babası olmadığını emindim. Mayta babasının hep iş için bir yerlere gittiğine yemin ederdi. Babası mühendismiş (o günlerin en saygıdeğer mesleği).

Sabah koşumu bitirdim. Evimden Salazar Parkına gidip dönmek yirmi dakika sürdü. Kötü sayılmaz. Ayrıca, koşarken koştuğumu unutmayı da başardım; Salesian Okulundaki günleri, Mayta'nın paytak yürüyüşünü, tiz sesini, aşırı ciddi yüzünü hatırladım. Şimdi onu karşımda görür gibiyim. Onu görüyor, sesini duyuyorum. Soluklanırken, gazeteye göz atarken, duş yapıp kahvaltı ederken, çalışmaya başlarken de onu görüp sesini duyacağım.

Biz üçüncü sınıftayken Mayta'nın annesi öldü, o da aynı zamanda vaftiz annesi olan teyzesiyle oturmaya başladı. Kadını sevgiyle anardı hep; ona verdiği Noel armağanlarını, doğumgünü armağanlarını, sık sık sinemaya götürdüğünü anlatırdı. Doña Josefa gerçekten iyi bir kadın olmalıydı ki Mayta kendi düzenini kurup tekbaşına yaşamaya başladıktan sonra da teyzesinden kopmamıştı. İnişli çıkışlı, olaylı bir hayat yaşamasına karşın yıllar yılı teyzesini arayıp sormayı, evine uğramayı unutmadı, Vallejos'la da o evde tanıştı. Doña Josefa Arrisueño'nun evinde düzenlenen eğlencenin üstünden yirmi beş yıl geçti. Doña Josefa'nın şimdi ne yapıp ettiğini merak ediyorum. Ona telefon edip kuşkularını gidermeyi, kendisini ziyaret etme izni koparmayı başardığım günden beri merak ediyorum. Beni Paseo de la Republica'yla Avenida Angamos'un köşesinde, Surquillo semtinin girişinde bırakan otobüsten inerken hâlâ meraktayım. Bu semti iyi bilirim. İlk gençliğimde, eğlenmeye çıktığımız gecelerde El Triunfo'da bira içmek için arkadaşlarla birlikte buraya gelirdik. Bazan ayakkabılarımızı tamir ettirmeye, bir giyeceği daraltıp bollatmaya getirir ya da semtin pis kokulu, rahatsız sinemalarında -Primavera'da, Leoncio Prado'da, Maximil'de- oynatılan kovboy filmlerini seyretmeye gelirdim. Lima'nın hemen hiç

değişikliğe uğramayan semtlerinden biridir burası. Ayakkabıcılar, terziler, daracık sokaklar, bugün bile kurşun hurufatla, elle dizgi yapan küçük basımevleri, garajlar, mağaramsı mağazalar, ucuz meyhaneler, depolar ve külüstür dükkânlar, sokak köşelerinde dikilen çeteler, yol ortasında futbol oynayan çocuklar, otomobiller, kamyonlar ve dondurmacı arabalarıyla doludur hâlâ. Kaldırımlardaki insan kalabalığı, boyaları dökülen bir ya da iki katlı evler, aç sokak köpekleri, yağlı su birikintileri eski günlerdekinden farksız görünüyor.

Ama bir zamanlar yalnızca haydutlarla orospuları barındıran bu sokaklar şimdi kokain ve marihuana ticaretinin merkezi oldu. Uyuşturucu ticareti La Victoria'da, Rimac'da, Porvenir'de ve kenar mahallelerdekinden çok daha yoğundur buralarda. Karanlık bastırıldı mı o külüstür apartman daireleri, cüzamlı sokak köşeleri ve acınası meyhaneler kokainle marihuananın alınıp satıldığı birer buluşma yeri olur. Her gün, kokain üretilen derme çatma yeni bir laboratuvar daha bulunur. Mayta'nın hayatını değiştiren partinin verildiği gece böyle şeyler bilinmezdi. O yıllarda Lima'da pek az kişi bilirdi marihuana içmesini. Kokainse ancak bohem tiplere, lüks gece kulüplerine özgü bir şeydi. Geceleri yaşayan bir avuç kişinin akşamdan kalmalıktan kurtulup eğlenmeyi sürdürebilmek için kullandıkları bir şeydi. Ülkenin en kazançlı işi olmaktan çok uzaktı ve henüz bütün kente yayılmamıştı. Yine de ben Dante Caddesinden Jiron Gonzales Prada kavşağına doğru yürürken uyuşturucu ticaretinin hiçbir belirtisi yoktu ortada. Mayta da o gece vaftiz annesi olan teyzesinin evine gitmek için aynı yoldan geçmiş olmalıydı. Otobüsle ya da tramvayla gelmişse yani. 1958 yılında, şimdi arabaların gelip geçtiği yollarda tramvaylar çalışırdı hâlâ.

Yorgundu Mayta. Kafası karıştı, hafifçe uğulduyordu, ayaklarını suya sokmak istiyordu canı. Bedensel ya da zihinsel yorgunluğun en iyi ilacı buydu. Ayaklarının kemerlerine, tabanlarına, parmaklarına değen serin, diriltici sıvı yorgunluğu da alıp götürürdü, sıkıntısını ve karamsarlığını da. Morali-

Mario Vargas Llosa

MAYTA'NIN ÖYKÜSÜ

Alejandro Mayta'nın Öyküsü'nde, Perulu yazar Mario Vargas Llosa, Troçkist bir devrimciyi anlatıyor. Romanın anlatıcısı (sözde yazar) Paris'te, Le Monde gazetesinde Peru'yla ilgili 'Ayaklanma Girişimi Bastırıldı' başlıklı altı satırlık bir haber okur. Olay kahramanlarından biri, çocukluk arkadaşıdır. Yıllar sonra Peru'da bu olayın yaşayan tanıklarını bulup onlarla konuşur, belgeler toplar, olaya ve kahramanlarına tam bir tarihçi bakışıyla yaklaşır. Roman, Peru'nun yakın geçmişindeki siyasal bir olayın gerçek öyküsünü yazma girişiminin öyküsüdür. Mario Vargas Llosa'nın bütün yapıtlarının yayın haklarını almış olan Can Yayınları, daha önce, yazarın Yeşil Ev, Kent ve Köpekler, Palomino Mole-ro'yu Kim Öldürdü adlı romanlarını da yayımlamıştı.

Kapaktaki resim: DIANE BARR

ISBN 975.510.384-8